

DŽO
ABERKROMBI

|Z ČISTA MIRA

Druga knjiga
Doba ludosti

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Joe Abercrombie

THE TROUBLE WITH PEACE

Copyright © 2020 by Joe Abercrombie

First published by Gollancz, an imprint of The Orion
Publishing Group, London'.

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Lu,
uz sumorne, mračne zagrljaje

Četvrti deo

„U doba mira ratoborni čovek napada
samoga sebe.“

Fridrih Niče

Sve nepravde sveta

„**N**adam se da nikome neće smetati ako se sada ovoga rešimo?“ Orso je bacio kronicu, a zlato je zaiskrilo na prašnjavom zraku prolećnog svetla dok se vrtelo ukруг. „Prokletinja baš žulja.“ Protrljao je bolna mesta iznad slepoočnica. U tome se krila neka metafora. Breme vlasti, težina krune. Mada, njegovo Zatvoreno veće je sve to bez sumnje i ranije čulo.

Istog trena kada je seo, počeli su da izvlače svoje stolice, mršteći se dok savijali stara leđa, stenjući dok smeštali stara dupeta na tvrdo drvo, gundajući dok su gurali stara kolena ispod naherenih gomila hartije na stolu.

„Gde je glavni kartograf?“ upitao je neko, pokazavši glavom ka praznoj stolici.

„Izašao, muči ga bešika.“ Usledilo je horsko ječanje.

„Čovek može da pobedi u hiljadu bitaka.“ Lord maršal Brint pipkao je ženski prsten na svom malom prstu, zagledan u daljinu, kao da razmišlja o neprijateljskoj vojsci. „Ali na kraju, niko ne može da pobedi sopstvenu bešiku.“

Pošto je bio bar trideset godina mlađi od ostalih, Orso je bešiku smatrao za jedan od svojih najnezanimljivijih organa. „Jedna stvar pre nego što počnemo“, rekao je.

Svi su se okrenuli ka njemu. Svi sem Bajaza, koji je sedeo za drugim krajem stola. Legendarni čarobnjak nastavio je da zuri kroz prozor, ka tek zazelenelim dvorskim vrtovima.

„Rešio sam da krenem u obilazak čitavog Saveza.“ Orso se potrudio da zvuči odlučno. Čak i kraljevski. „Da posetim svaku pokrajinu. Svaki značajniji grad. Kada je poslednji put neki kralj posetio Stariklend? Da li je moj otac uopšte išao tamo?“

Arhilektor Glokta se namršti. I više nego obično. „Stariklend trenutno nije bezbedan, vaše veličanstvo.“

„Stariklend je oduvek poznat po prgavoj naravi.“ Lord kancelar Gorodec odsutno je šiljio dugačku bradu, razbarušivao je, pa je ponovo šiljio. „A sada je tamo i gore nego pre.“

„Ali ja moram da se zbližim sa *narodom*.“ Orso pljesnu po stolu da naglasi te reči. Ovde je bilo potrebno više *osećanja*. U Beloj odaji sve se svodilo na hladnu, suhu, beskrvnu računicu, „Da im pokažemo da smo svi deo jednog velikog zajedničkog poduhvata. Da smo jedna *porodica*. Naša država se zove Savez, zar ne? Moramo da poradimo na tom savezništvu.“

Orso nikada nije želeo da postane kralj. Uloga kralja prijala mu je još manje od uloge prestolonaslednika, ako je to uopšte moguće. Ali sada pošto *jeste* postao kralj, bio je rešen da to iskoristi za neka dobra dela.

Lord kancelar Hof je mlitavo pljesnuo šakom po stolu. „*Predivna* ideja, vaše veličanstvo.“

„Predivna“, ponovio je vrhovni sudija Brakel, koji je u razgovoru podsećao na detlića, a imao je i odgovarajući kljun. „Ideja.“

„Plemenite namere, i lepo sročene“, složio se Gorodec, mada se odobravanje nije videlo i u njegovim očima.

Jedan starac je petljao oko nekih hartija. Drugi je buljio u vinsku čašu kao da je u njoj nešto crklo. Gorodec je i dalje gladio bradu, ali je sada izgledao kao da je okusio nešto gadno.

„Ali?“ Orso je polako shvatao da u Zatvorenom veću uvek postoji bar jedno *ali*.

„Ali...“ Hof je pogledao Bajaza, koji mu je jedva primetnim klimanjem glave dao dozvolu. „Možda bi bilo bolje sačekati neki

povoljniji trenutak. *Mirnije doba. Ovdje* postoji mnoštvo izazova koji traže pažnju vašeg veličanstva.“

Vrhovni sudija je teško huknuo. „Mnoštvo. Izazova.“

Orso se oglasio nečim između režanja i uzdaha. Njegov otac je oduvek prezirao Belu odaju i njene tvrde, stroge stolice. Prezirao je tvrde, stroge ljude koji su u njima sedeli. Upozorio je Orsa da se u Zatvorenom veću nikada ništa dobro ne postiže. Ali ako ne ovde, onda gde? Ta pretrpana, zagušljiva, neugledna sobica je središte moći. „Hoćeš da kažeš da bi se mašinerija državne uprave bez mene zakočila?“, upitao je. „Mislim da pomalo preteruješ s komplimentima.“

„Monarh *mora* biti primećen kako se bavi neki problemima“, rekao je Glokta. „Razbijačima je u Valbeku zadat presudan udarac.“

„To je bio težak zadatak, ali ste ga dobro obavili, vaše veličanstvo“, zabalavio je Hof, preterano ulizički.

„Ali oni nisu ni izbliza iskorenjeni. A oni koji su pobjegli sad zastupaju... još ekstremnije stavove.“

„Nemiri među radništvom.“ Vrhovni sudija Brakel žustro je odmahivao koščatom glavom. „Štrajkovi. Organizovanje. Napadi na upravu i imovinu.“

„I prokleti *pamfleti*“, rekao je Brint, na šta su svi uglas zaječali.

„Prokleti. Pamfleti.“

„Nekada sam smatrao da je obrazovanje prostog sveta jalov posao. Sada tvrdim da je to očigledna *opasnost*.“

„Taj prokleti Tkač stvarno ume s rečima.“

„Da ne spominjemo besramne ilustracije.“

„Oni huškaju narod na neposlušnost!“

„Na nezadovoljstvo!“

„Govore o dolasku *Velike promene*.“

Levom stranom Gloktinog propalog lica minu niz sitnih grčeva. „Krive Otvoreno veće.“ I objavljuju karikature na kojima članove veća predstavljaju kao svinje koje se guraju oko valova. „Krive Zatvoreno veće.“ I objavljuju karikature na kojima članovi veća jebu jedni druge. „Krive vaše veličanstvo.“ I objavljuju karikature na kojima on jebe sve živo. „Krive banke.“

„Šire sumanutu glasinu da je dug... bankarskoj kući *Valint i Balk*... upropastio državu...“ Gorodec je učutao, tako da je u sobi zavladała uznemirena tišina.

Bajaz je napokon odvojio hladne zelene oči od prozora, pa se zagledao niz sto. „Ta poplava dezinformacija mora da se zaustavi.“

„Uništili smo desetine štamparija“, hripavo će Glokta, „ali oni prave nove, svaki put sve manje. Sada svaka budala može da *piše*, i da *objavljuje* i da širi svoje *stavove*.“

„Progres“, zavapi Brakel, prevrnuvši očima.

„Razbijači su kao proklete krtice u bašti“, zarežao je lord maršal Raksted, koji je svoju stolicu okrenuo malčice u stranu da bi delovao poletno i neustrašivo. „Ubiješ ih pet, naspeš sebi da nazdraviš, a onda ti je ujutru bašta opet puna krtičnjaka.“

„Veća su muka od moje bešike“, rekao je Brint, na opšti smeh.

Glokta je usisao vazduh kroz prazne desni. „A onda su tu i potpaljivači.“

„To su tek ludaci!“, prasnu Hof. „Ona *Sutkinja!*“

Za stolom su se svi zgađeno stresli. Da li zbog spominjanja neke žene, ili zbog spominjanja baš te žene, teško je bilo reći.

„Čuo sam da je neki mlinar ubijen na putu za Keln.“ Gorodec posebno silovito čupnu bradu. „Sa pamfletom *zakucanim* za lice.“

Raksted udari krupnim pesnicama po stolu. „A onda i onaj čovek koga su zadavili sa hiljadu primeraka pravilnika koji je razdelio svojim zaposlenima...“

„Moglo bi se čak reći da je naš pristup pogoršao stvari“, primetio je Orso. Javila mu se uspomena na Malmera, kako mu noge vise iz kaveza dok se njiše na povetarcu. „Možda bismo mogli da učinimo neki ustupak. Da propišemo minimalnu nadnicu? Da poboljšamo uslove rada? Čuo sam da je nedavno u požaru u fabrici poginulo petnaestoro dece-radnika...“

„Bilo bi glupo“, rekao je Bajaz, koji se već vratio gledanju vrtova, „osujetiti slobodno delovanje tržišta.“

„Tržište služi interesima svih“, ubacio je lord kancelar.

„Donosi prosperitet“, složio se vrhovni sudija. „Bez presedana.“

„Deca-radnici bi to bez sumnje pozdravili“, rekao je Orso.

„Bez sumnje“, složio se lord Hof.

„Da nisu izgorela.“

„Merdevine nisu korisne ako su sve prečage na vrhu“, rekao je Bajaz.

Orso je otvorio usta da odgovori, ali ga je visoki konzul Matstringer preduhitrio. „A suočeni smo i sa istinskim obiljem protivnika preko mora.“ Koordinator spoljne politike Saveza uvek se trudio da praznoslovljem prikrije manjak uvida. „Gurkuljani su možda i dalje prezauzeti sopstvenim sveobuhvatnim nedaćama...“

Bajaz je na te reči zadovoljno huknuo, što je bila prava retkost.

„Ali Carstvo neprekidno zveckea oružjem na našoj zapadnoj granici i podstiče stanovništvo Stariklenda na nepokornost dok su se Stirijski okurazili na istoku.“

„Pojačavaju svoju *mornaricu*.“ Lord admiral Krepskin se trgnuo da digne teške kapke i to ubaci. „Grade nove brodove. Naoružane topovima. Dok naši *trunu* u lukama zbog nedostatka novca.“

Bajaz je na te reči nezadovoljno huknuo, što je činio često.

„A mnogo toga rade i krišom“, nastavio je, „seju razdor u Vestportu, nagovaraju tamošnje gradske odbornike na izdaju. Uspeli su čak i da zakažu glasanje, za nekih mesec dana, na kome će se odlučivati hoće li se grad otcepiti od Saveza!“

Starci su se takmičili u iskazivanju najrodoljubivijeg besa. Zbog toga je Orso pozeleo da se i sam otcepi od Saveza.

„Izdaja“, brundao je vrhovni sudija. „Razdor.“

„Prokleti Stirijski!“, zarežao je Raksted. „Vole da šuruju krišom.“

„I mi možemo isto“, rekao je Glokta tiho, na način od koga se Orso sav naježio ispod zlatom iskićene uniforme. „Neki od mojih najboljih ljudi upravo rade na obezbeđivanju lojalnosti Vestporta.“

„Bar nam je severna granica sigurna“, rekao je Orso, silno željan da unese bar malo optimizma.

„Pa...“ Visoki konzul je smrvio njegove nade tako što je uštogljeno napućio usne. „Politička situacija na Severu uvek je u stanju previranja. Ker je zagazio u starost. Oslabio. Niko ne može da predvidi sudbinu protektorata u slučaju njegove smrti. Lord

guverner Brok je izgleda iskovao snažnu sponu sa novim kraljem Severnjaka, Staurom Mračnim...“

„To je sigurno nešto dobro“, reče Orso.

Prisutni razmeniše sumnjičave poglede preko stola.

„Osim ako njihova spona ne postane... *previše* snažna“, tiho reče Glokta.

„Mladi lord guverner je popularan“, složio se Gorodec.

„Izuzetno“, ubacio je vrhovni sudija. „Popularan.“

„Naočit momak“, reče Brint. „A i stekao je ugled kao ratnik.“

„Angland stoji uz njega. Staur ga podržava. Mogao bi biti pretnja.“

Raksted veoma visoko diže čupave obrve. „Njegov deda, ne smemo da zaboravimo, bio je zloglasni izdajnik!“

„Ne dozvoljavam da se čovek osuđuje zbog postupaka njegovog dede!“ prasnu Orso, čije su dede, blago rečeno, imale sumnjivu prošlost. „Leo dan Brok je rizikovao život tako što se tukao u dvoboju u moje ime!“

„Dužnost Zatvorenog veća“, reče Glokta, „jeste da predvidi pretnje vašem veličanstvu pre nego što uopšte postanu pretnje.“

„Kasnije može biti prekasno“, ubaci Bajaz.

„Ljudi su... uzrujanjani zbog smrti vašeg oca“, reče Gorodec. „Toliko prerane. Toliko neočekivane.“

„Prerane. Neočekivane.“

„A vas, vaše veličanstvo...“

„Preziru?“ reče Orso.

Gorodec se popustljivo osmehnu. „Smatraju da ste *neiskusni*. U ovakvo doba ljudi čeznu za stabilnošću.“

„Baš tako. Zato bi sigurno bilo veoma lepo da se vaše veličanstvo...“ Lord Hof se nakašljao. „Oženi?“

Orso sklopi oči pa ih pritisnu kažiprstom i palcem. „Moramo li o tome?“ Brak je bio poslednje o čemu je želeo da raspravlja. I dalje je držao Savinino pismo u fioci pored kreveta. I dalje je svake večeri gledao onu surovu rečenicu, kao kad čovek čupka krastu. *Moj odgovor mora biti ne. Zahtevam da mi se više nikada ne obratiš. Nikada.*

Hof se ponovo nakašljao. „Novi kralj nikada nije sasvim siguran na prestolu.“

„Kralj bez nasljednika još i manje“, rekao je Glokta.

„Nepostojanje jasnog nasljednika stvara uznemirujući utisak o nestalnosti“, primetio je Matstringer.

„Možda uz pomoć majke vašeg veličanstva mogu da sastavim spisak poželjnih gospi, kako kod nas tako i u inostranstvu?“ Hof se nakašljao po treći put. „Nov spisak... hoću da kažem.“

„Slobodno, samo napred“, zarezao je Orso, veoma odsečno izgovarajući svaku reč.

„Onda je tu i Fedor dan Veterlant“, tiho je rekao vrhovni sudija.

Gloktina stalna grimasa dodatno se iskrivila. „Nadam se da tu stvar možemo rešiti bez uznemiravanja njegovog veličanstva.“

„Sada sam uznemiren“, prasnu Orso. „Fedor dan Veterlant... zar nisam s njim jednom igrao karte?“

„Živeo je u Adovi pre nego što je nasledio porodično imanje. Ovde je bio na glasu...“

„Gotovo jednako lošem kao ja?“ Orso se prisetio tog čoveka. Mekano lice ali prodoran pogled. Previše se osmehivao. Baš kao lord Hof, koji je upravo sada to posebno ulizički činio.

„Hteo sam da kažem na *užasnom glasu*, vaše veličanstvo. Optužen je za teška zlodela.“

„Silovao je neku pralju“, rekao je Glokta, „uz pomoć svog baštovana. Kada je njen muž zahtevao pravdu, Veterlant ga je ubio, ponovo uz baštovanovu pomoć. U krčmi. Pred sedamnaest svedoka.“ Ravno struganje arhilektorovog glasa samo je doprinelo da Orso oseti još snažniju mučninu. „Onda je mirno popio piće. Koliko čujem, baštovan mu je sipao.“

„Pobogu“, prošaputa Orso.

„Tako glase *optužbe*“, rekao je Matstringer.

„Čak i sam Veterlant jedva da ih odbacuje“, rekao je Glokta.

„Odbacuje ih njegova majka“, primetio je Gorodec.

Usledilo je horsko ječanje. „Ledi Veterlant, suđaja mu, kakva oštrokonđa.“

„Baš tako. Veštica.“

„Pa, ja nisam pristalica vešanja“, rekao je Orso, „ali znam da su ljudi visili i za mnogo manje.“

„Baštovan je već obešen“, rekao je Glokta.

„Prava šteta“, rekao je Brint veoma ironično, „zvučao je kao baš divan čovek.“

„Ali Veterlant je zatražio suđenje pred kraljem“, rekao je Brakel.

„Njegova majka je to zatražila!“

„A pošto on ima sedište u Otvorenom veću...“

„Mada nikada nije spustio dupe na njega...“

„... ima prava na suđenje pred plemstvom. Na kome će vaše veličanstvo biti sudija. Ne možemo da ga odbijemo.“

„Ali možemo da odugovlačimo“, rekao je Glokta. „Otvoreno veće možda nije sposobno za mnogo šta, ali je u odugovlačenju najveštije na svetu.“

„Da okolišamo. Da odugovlačimo. Da odlažemo. Ja mogu da ga upetljam. U formalnosti i procedure. Sve dok ne skonča u zatvoru.“ Onda se vrhovni sudija osmehnuo kao da je to idealno rešenje.

„Tek tako ćemo da odbijemo njegov zahtev?“ Orso je bio gotovo jednako zgrožen tom mogućnošću koliko i samim zločinom.

„Naravno da nećemo“, rekao je Brakel.

„Ne, ne“, rekao je Gorodec. „Ništa nećemo da mu odbijemo.“

„Prosto mu nikada ništa nećemo odgovoriti“, rekao je Glokta.

Raksted klimnu glavom. „Smatram da ne bi trebalo da Fedor dan prokleti Veterlant i njegova prokleta majka drže nož pod grlom čitavog kraljevstva prosto zato što on ne ume da se obuzdava.“

„Mogao je bar da se obuzdava pred sedamnaest svedoka“, primetio je Gorodec, što je dočekalo malo smeha.

„Znači, nama ne smetaju silovanje i ubistvo“, upitao je Orso, „već to što su ga uhvatili?“

Hof se zagledao u druge većnike, kao da se pita hoće li se neko usprotiviti. „Pa...“

„Zašto ne bih prosto saslušao njegov slučaj, pa presudio na osnovu dokaza?“

Gloktino lice se dodatno iskrivilo. „Vaše veličanstvo ne može da sudi zato što će vas optužiti za pristrasnost.“ Starci su klimnuli

glavom, huknuli, nesrećno se promeškolljili na neudobnim stolicama. „Ako Veterlanta oslobodite krivice, reći će da je to nepotizam i favoritizam, i osnažiće se položaj izdajnikâ poput razbijača koji će dodatno huškati narod na vas.“

„Ali ako ga osudite...“ Gorodec je nesrećno čupnuo bradu i starci su dodatno nezadovoljno zagrajali. „Plemstvo će to doživeti kao uvredu, kao napad, kao izdajstvo. Okuražiće vaše protivnike u Otvorenom veću u doba kada pokušavamo da obezbedimo miran prenos vlasti.“

„Meni se ponekad čini“, prasnu Orso, trljajući ona bolna mesta iznad slepoočnica, „da u ovoj odaji mogu da odlučujem samo između dva jednako loša ishoda, a da je zapravo najbolje ne preduzimati ništa!“

Hof je ponovo pogledao prisutne. „Pa...“

„Uvek je loša ideja“, rekao je prvi među magovima, „da se kralj svrstava na jednu ili drugu stranu.“

Svi zaklimaše glavom kao da veću mudrost u životu nisu čuli. Bilo je pravo čudo što nisu ustali i počeli da kliču. Orso više nimalo nije sumnjao na kom kraju stola počiva istinska moć u Beloj odaji. Prisetio se izraza očevog lica kada je Bajaz progovorio. *Strah*. Ponovo se potrudio da nekako dođe u situaciju da nasluti šta je ispravan postupak.

„Pravda treba da se vrši. Zar ne? Takođe svi moraju videti da se pravda vrši. Sigurno! U suprotnom... pa... to onda uopšte nije pravda. Zar ne?“

Vrhovni sudija Brakel se iskezio kao da ga nešto zaista boli. „Na ovom nivou. Vaše veličanstvo. Takvi pojmovi postaju... fluidni. Pravda ne može biti kruta kao gvožđe, već... više kao *pihtije*. Mora da se prilagođava. Važnijim brigama.“

„Ali... sigurno na ovom nivou, na *najvišem* nivou, pravda mora biti najnepopustljivija. Mora postojati moralni temelj! Ne može sve da se svodi na... pragmatičnost?“

Hof, gotovo van sebe, pogleda ka kraju stola. „Lorde Bajaze, možda ti možeš...“

Prvi među magovima umorno uzdahnu kada se nagnuo napred, sklopljenih šaka, posmatrajući Orsa ispod teških kapaka.

Uzdah starog školskog direktora koji je još jednom pozvan da ovogodišnjem prinosu magaraca objasni ono najosnovnije.

„Vaše veličanstvo, mi nismo ovde da ispravljamo sve nepravde sveta.“

Orso mu je uzvratio pogled. „Pa *zašto* smo onda ovde?“

Bajaz se nije ni osmehnuo ni namrštio. „Da obezbedimo da od njih imamo koristi.“

Daleko od Adove

Superior Lorsen je spustio pismo i namršteno pogledao Vik iznad okvira naočara. Izgledao je kao čovek koji se odavno nije osmehnuo. Kao čovek koji se možda nikada u životu nije osmehnuo.

„Njegova preuzvišenost arhilektor napisao je o tebi izveštaj pun hvalospeva. Kaže mi da si odigrala presudnu ulogu u gušenju ustanka u Valbeku. Smatra da će mi možda trebati tvoja *pomoć*.“ Lorsen je usmerio pogled ka Talouu, koji je posramljeno stajao u uglu kao da je sama pomisao da će on biti od nekakve pomoći uvreda zdravog razuma. Vik i dalje nije bila sigurna zašto ga je povela. Možda zato što nije imala koga drugog da povede.

„Neće *trebati*, *superiore*“, rekla je. Nijedan medved, jazavac ili osa nisu štitili svoju teritoriju više od superiora Inkvizicije. „Ali ne moram da ti kažem kolika bi šteta nastala, finansijska, politička, diplomatska... ako bi Vestport izglasao izlazak iz Saveza.“

„Ne“, reče Lorsen odsečno. „*Ne moraš*.“ Kao superior Vestporta, on bi morao da traži novi posao.

„Zbog čega je njegova preuzvišenost smatrala da bi ti možda *koristila* moja pomoć.“

Lorsen je spustio pismo, popravio njegov položaj na stolu, pa je ustao. „Oprosti što sam sumnjičav, inkvizitorko, ali hirurški

zahvat u političkom tkivu jednog od najvećih gradova na svetu nije baš isto što i razbijanje štrajka.“ Pa je otvorio vrata što vode na visoki balkon.

„Pretnje su gore a mita izdašnija“, rekla je Vik dok ga je pratila, a Talou se vukao za njima, „ali slutim da ima sličnosti.“

„Onda mogu da ti predstavim naše najbuntovnije radnike: gradske odbornike Vestporta.“ Onda je Lorsen izašao na balkon i mahnuo rukom naniže.

Tamo, na podijumu prostrane vestportske Skupštinske dvorane, popločane poludragim kamenjem u geometrijskim šarama, gradsko rukovodstvo raspravljalo je o velikom pitanju istupanja iz Saveza. Neki odbornici su stajali i mahali pesnicama ili papirima. Drugi su sedeli i potišteno gledali držeći se za glavu. Treći su se nadvikivali na bar pet jezika, a zbog silnih odjeka bilo je nemoguće odrediti ko govori, a kamoli šta govori. Drugi su šaputali kolegama, ili zevali, češali se, teglili se, zurili u prazno. Grupa od petorice ili šestorice napravila je pauzu za čaj u daljem uglu. Ljudi različitih izgleda, stasa, puti i kulture. Presek kroz suludo šaroliko stanovništvo grada koji su zvali Raskrsnica sveta, uklinjenog u uzani pojas suve zemlje između Stirije i Juga, između Saveza i Hiljadu ostrva.

„Njih dvesta trinaest, po sadašnjem stanju, a svaki ima pravo glasa.“ Lorsen je tu poslednju reč izgovorio sa očiglednim gađenjem. „Kada je reč o prepiranju, građani Vestporta su na glasu širom sveta, a ovo je mesto gde njihovi najneustrašiviji prepirači izvode svoje najnepomirljivije prepirke.“ Superior se zagledao ka velikom satu na daljoj strani balkona. „Danas nisu stali evo već sedam sati.“

Vik se nije začudila. Vazduh je bio lepljiv od njihovog potrošenog daha. Suđaje su znale da je njoj u Vestportu već dovoljno vruće, čak i na proleće, ali je čula da leti, posle posebno žustrih zasedanja, unutar dvorane ume da kaplje kiša.

„Čini se da su dole stavovi prilično nepomirljivi.“

„Kad bi samo bili još nepomirljiviji“, rekao je Lorsen. „Pre trideset godina, pošto smo pobedili Gurkuljane, ne biste našli pet

glasova za izlazak iz Saveza. Međutim, Stirijska stranka je u poslednje vreme znatno ojačala. Ratovi. Dugovi. Ustanak u Valbeku. Smrt kralja Džezala. A njegovog sina, da se tako izrazim, još ne shvataju ozbiljno na međunarodnoj sceni. Da ne biram reči...“

„Ugled nam je u kurcu“, završila je Vik umesto njega.

„Mi smo stupili u Savez zbog njihove vojne sile!“ Dole se prolomio istinski silan glas, napokon presekaвши žagor. Govornik je bio zdepast, tamnopusat čovek obrijane glave i čudno blagih pokreta. „Pošto nam je Gurkulsko carstvo pretilo sa juga i trebali su nam snažni saveznici koji će ih odbiti. Ali to članstvo nas je skupo koštalo! Platili smo već milione tasova u blagu – a cena većito skače!“

Žagor odobravanja digao se do balkona.

„Ko je taj čovek s glasinom?“, upitala je Vik.

„Solimeo Šudra“, odgovorio je Lorsen kiselo. „Vođa prostirij-ske stranke i čovek koji meni mnogo zagorčava život. Pola Sipanjanin, pola Kadiranin. Pravi simbol ove naše raskrsnice kultura.“

Vik je sve to naravno znala. Svojski se potrudila da svaki posao započne dobro informisana. Međutim, više je volela da svoje znanje krije kada god je moguće, i da pusti druge da zamišljaju kako su veliki poznavaoici.

„Za ovih četrdeset godina otkako smo stupili u Savez, svet se promenio do neprepoznatljivosti!“, grmeo je Šudra. „Gurkulsko carstvo je propalo, dok se Stirija iz iscepkanih i zavađenih gradova-država pretvorila u jednu snažnu naciju sa jednim snažnim kraljem. Porazili su Savez ne u jednom ili dva već u tri rata! A to su bili ratovi vođeni zbog taštine i ambicija kraljice Terez. Ratovi u koje smo mi uvučeni po cenu ogromnog troška u srebru i krvi.“

„Dobro govori“, rekao je Talou tiho.

„Vrlo dobro“, rekla je Vik. „Evo zamalo i ja da poželim da se pripojim Stiriji.“

„Savez je sila na zalasku!“, grmeo je Šudra. „Dok je Stirija naš prirodni saveznik. Velika vojvotkinja Moncakaro Murkato pruža nam ruku prijateljstva. Treba da je prihvatimo dok još možemo. Prijatelji moji, sve vas savetujem da glasate sa mnom za izlazak iz Saveza!“

Glasni zvižduci, ali i još glasnije klicanje. Lorsen je nezadovoljno odmahnuo glavom. „Da je ovo Adova, mogli bismo da upadnemo, da ga odvedemo, da ga prisilimo da prizna šta poželimo pa da ga otprovimo u Angland sledećim brodom.“

„Ali mi smo daleko od Adove“, tiho reče Vik.

„Obe strane brinu da će otvorena upotreba sile okrenuti većinu protiv njih, ali će se stanje promeniti kako se budemo bližili glasanju. Stavovi postaju nepomirljiviji. Središnji prostor se smanjuje. Šilo Vitari, ministarka šapata Moncakaro Murkato, pokrenula je sveobuhvatnu kampanju podmićivanja i pretnji, ucena i prinuda, dok se štampani leci bacaju sa krovova a na zidovima niču parole brže nego što možemo da ih oribamo.“

„Čula sam da je Kazamir dan Šenkt u Vestportu“, reče Vik. „Da mu je Murkatova platila stotinu hiljada tasova da bi glasovi prevagnuli u njenu korist. Na bilo koji način.“

„Ja sam čuo... neke glasine.“

Osetila je da je Lorsen čuo iste glasine kao ona, izgovorene uplašenim šapatom, uz mnoštvo jezivih detalja. Da Šenktove vesti navodno prevazilaze ljudske moći, da su gotovo magične. Da je on čarobnjak koji je sam sebe prokleo tako što je jeo ljudsko meso. Ovde u Vestportu, gde su pozivi na molitvu svakog sata odjekivali gradom i gde su jeftini proroci deklamovali na svakom uglu, takve ideje je bilo nekako teže odbaciti.

„Mogu li da ti pozajmim nekoliko praktikala?“ Lorsen se zagledao u Taloua. Da budemo iskreni, taj momak nije izgledao kao da bi se odupro malo jačem povetarcu, a kamoli volšebniku-ljudožderu. „Ako u gradu vreba najčuveniji ubica u Stiriji, trebaće ti jaka zaštita.“

„Oružana pratnja bi poslala pogrešnu poruku.“ A svejedno ne bi koristila, ako su te glasine zaista istinite. „Poslali su me da ubeđujem, a ne da zastrašujem.“

Lorsen nije bio nimalo ubeđen. „Zaista?“

„Tako mora da izgleda.“

„Malo šta bi izgledalo gore od prerane smrti predstavnice njegove preuzvišenosti.“

„U grob mi se ne žuri, veruj mi.“

„Malo kome se žuri. Grob nas svejedno guta.“

„Kakvi su tvoji planovi, superiore?“

Lorsen je umorno uzdahnuo. „Ja sam potpuno zauzet zaštitom naših odbornika. Glasanje je za devetnaest dana, i ne možemo sebi dozvoliti da izgubimo ni jedan jedini glas.“

„Pomoglo bi da oni izgube poneki.“

„Pod uslovom da se to suptilno obavi. Ako njihovi ljudi počnu da umiru, raspoloženje protiv nas sigurno će ojačati. Sve je u veoma osetljivoj ravnoteži.“ Lorsen je stegao ogradu dok je Solumeo Šudra nastavio da hvali dobrobiti širokogrudog zagrljaja Stirijske. „A pokazalo se da je Šudra ubedljiv. Ovde je prilično omiljen. Upozoravam te, inkvizitorko – nemoj da udariš na njega.“

„Sa dužnim poštovanjem, arhilektor me je poslao da uradim ono što ti ne možeš. Naređenja primam samo od njega.“

Lorsen joj je uputio dugačak, leden pogled. Verovatno je to bio pogled od koga se ledi krv u žilama ljudi naviklih na toplu vestportsku klimu, ali je Vik nekada radila u poplavljenom rudniku usred anglandske zime. Da bi se njoj zaledila krv u žilama, bilo je potrebno nešto mnogo jače. „Onda te *molim*.“ Svaku reč je precizno izgovorio. „*Nemoj* da udariš na njega.“

Ispod njih je Šudra završio svoj poslednji gromoglasni govor uz bučan aplauz ljudi oko sebe i još glasnije zviždanje sa druge strane. Ljudi su mahali pesnicama, bacali hartije, dobacivali uvrede. Još devetnaest dana ovakvih predstava, dok Šilo Vitari čini sve da utiče na ishod. Ko zna šta će od toga ispasti?

„Njegova preuzvišenost želi da zadržim Vestport u Savezu.“ Krenula je ka vratima a Talou ju je pratio u stopu. „Po svaku cenu.“

More nevolja

Dozvolite da vam svima poželim dobrodošlicu na ovaj petnaesti skup adovskog Solarnog društva!“ Karnsbik, odeven u veličanstveni redengot izvezen srebrnim cvećem, digao je široke šake da utiša prisutne, mada je aplauz bio prigušen. Članovi su nekada umeli da zaglušujuće kliću. Savina je to dobro pamtila.

„Hvala našim uvažanim pokroviteljicama – leđi Ardi i njenoj kćeri leđi Savini dan Glokti.“ Karnsbik je načinio svoj uobičajeni teatralni pokret ka loži u kojoj je sedela Savina, ali je sada aplauz bio još prigušeniji. Je li to čula čak i poneki neprijatni šapat? *Ona nije kakva je nekada bila, znate. Ni pola one žene od pre...*

„Dubrad nezahvalna“, procedila je kroz ukočen osmeh. Je li moguće da su pre samo nekoliko meseci pišali u gaće na sam spomen njenog imena?

„Reći da je ovo bila teška godina...“ Karnsbik se ponovo zagledao u beleške, kao da je to neka žalosna priča. „Ni izbliza ne opisuje dovoljno nevolje sa kojima smo se suočavali.“

„Tu si jebeno u pravu.“ Savina se sakrila iza lepeze da ušmrkne malo bisernog praha. Čisto da se izdigne iz močvare. Čisto da se razmrda.

„Rat na Severu. Stalne nevolje u Stiriji. I smrt njegovog uzvišenog veličanstva kralja Džezala Prvog. Prerana smrt. Veoma

prerana.“ Karnsbika je malčice izdao glas. „Velika porodica naše nacije ostala je bez oca.“

Savina se lecnula na tu reč; morala je da vrhom malog prsta blago potapka oko, mada su bez sumnje suze bile zbog njenih nevolja, a ne zbog oca koga je jedva poznavala i koga sigurno nije poštovala. Sve suze su, naposljetku, za nas same.

„Zatim užasni događaji u Valbeku.“ Nekakvo žalosno gundanje u sali, zajedničko odmahivanje svih glava. „Uništen kapital. Nastradale kolege. Manufakture koje su bile svetsko čudo pretvorene u ruševine.“ Karnsbik udari po katedri. „Međutim, nova preduzeća već se dižu iz pepela! Savremena naselja na mestu udžerica! Veće fabrike, efikasnije mašine i poslušniji radnici!“

Savina je pokušala da ne misli o deci u njenoj fabrici u Valbeku pre nego što je uništena. Kreveti na sprat ubačeni između mašina. Zagušljiva vrućina. Zaglušujuća buka. Zaslepljujuća prašina. Ali tako jezivo delotvorno. Tako užasno unosno.

„Pouzdanje je poljuljano“, kukao je Karnsbik. „Tržišta su u previranju. Ali iz haosa se mogu roditi nove mogućnosti.“ Ponovalo je udario po katedri. „Njegovo uzvišeno veličanstvo kralj Orso povešće nas u novo doba. Progres se *ne može* zaustaviti! Ne smemo *dozvoliti* da se zaustavi! Za dobrobit svih, mi iz Solarnog društva neumorno ćemo se boriti da izvučemo Savez iz grobnice neukosti i na sunčane vrhove prosvetćenosti!“

Ovog puta usledio je glasan aplauz, a dole u publici ljudi su počeli da ustaju.

„Tako je! Tako je!“, prodrao se neko.

„Progres!“, izletelo je nekom drugom.

„Nadahnut govor, kao propoved u Velikom hramu u Šafi“, prošaputala je Zuri.

„Da ga ne poznajem, rekla bih da je Karnsbik i sam nešto šmrknuo“, rekla je Savina, pa se sakrila iza lepeze i ušmrknula još prstohvat. Malčice, čisto da se pripremi za borbu.

Pod velikim lusterima u predvorju bitka je već otpočela. Nije bilo toliko boraca kao na nedavnim sastancima. Bila je manje burna. Ali ogorčenija. Gladniji psi, otimaju se oko mršavijih zalogaja.

Gužva ju je podsetila na gomilu u Valbeku kada su razbijači nosili hranu po sirotinjskom naselju. Ovde su ljudi bili odeveni u svilu, a ne u rite, mirisali su na parfem umesto na ustajali znoj, većito prisutna pretnja bila je poslovna propast, a ne nasilje, ali su guranje i glad bili potpuno isti. Bilo je dana kada se Savina osećala prijatno u tom metežu kao matica u košnici. Sada joj je čitavo telo bridelo od ledene panike. Morala je da priguši poriv da izmahne laktovima i vrišteći pobegne ka vratima.

„Mirno“, tiho je rekla sama sebi, pokušavajući da opusti ramena tako da šake prestanu da joj se tresu, ali je smesta izgubila strpljenje pa je umesto toga zgrčila svaki mišić. „Mirno, mirno, *mirno*.“

Iskrivila je lice u osmeh, raširila lepezu i prisilila se da uđe u gomilu, dok je Zuri u stopu išla za njom. Pogledi su je pratili, izrazi lica bili su hladniji nego što je bila navikla. Procenjivački umesto pogledi divljenja. Prezrivi umesto zavidljivi. Nekada su se tiskali oko nje kao svinje oko jedinog valova u dvorištu. Sada su najukusniji zalogaji bili drugde. Savina jedva da je videla Selestu dan Hojgen kroz jato gospode koji su se nadmetali da privuku njenu pažnju. Samo je nazirala onu prostačku crvenu periku. Tek na trenutke onaj ogavni, kreštavi, preterani smeh koji su druge žene počinjale da oponašaju.

„Sudaža mu, kako samo prezirem tu ženu“, promrmljala je Savina.

„Najveći kompliment koji možeš da joj daš“, rekla je Zuri, pošto je digla upozoravajući pogled sa knjige. „Čovek ne može nešto da prezire a da ne prizna da je važno.“

Bila je u pravu, kao i uvek. Selesta je samo nizala uspehe otkako je investirala u onaj plan Kaspara dan Arinhorma, onaj koji je Savina onako javno odbila. Njeni interesi u anglandskim rudnicima poprilično su propali otkako je on počeo da ugrađuje svoje nove pumpe po čitavoj toj provinciji.

A to ni izbliza nisu bile njene jedine razočaravajuće investicije u poslednje vreme. Nekada bi bilo dovoljno samo da se osmehne pa da posao procveta sam. Sada se ispostavljalo da je svaka jabuka koju zagrize trula. Nije ostala potpuno sama, to je bilo sigurno.

Ali njena lepeza je imala više posla mameći udvarače nego odbijajući ih.

Bila je primorana da razgovara sa starim Rikartom dan Slajsholtom, koji je razvio neku ludu fantaziju da će stvarati energiju tako što će izgraditi branu na Belotoku. Na prvi pogled se videlo da čovek spada u gubitnike, ramena bluze bila su mu sva perutava, ali je bilo izuzetno važno da ona izgleda zauzeto. Dok je on blebetao, ona je u bujici razgovora oko sebe tražila prilike kao što ispirrač zlata prosejava ledene potoke Daleke zemlje u potrazi za zlatom.

„... pribor za jelo, zastori, posuđe i satovi. Ljudi imaju para i željni su stvari...“

„... čuo sam da su *Valint i Balk* naplatili potraživanja. Ujutro magnat, po podne prosjak. Veliki nauk za sve nas...“

„... nekretnine u Valbeku. Ne bi verovao kakvu sam cenu dobio za neke prazne placeve. Dobro, kažem prazne, ali je taj ološ lako raseliti...“

„... nemoguće je znati šta će Zatvoreno veće učiniti povodom poreza. U državnoj kasi zjapi ogromna rupa. Čitava riznica je zapravo rupa...“

„... rekao sam im da ako neće da rade, ja ću dovesti gomilu tamnopusutih skotova koji hoće, pa su se brzo vratili za mašine...“

„... plemstvo van sebe, prost svet van sebe, trgovci van sebe, moja žena još nije van sebe, ali njoj ne treba mnogo...“

„I tako vidiš, ledi Savina“ – Slajsholt se približavao velikoj završnici – „moć Belotoka nije ukroćena, ona je poput neobuzdanog pastuva i...“

„Ako smem!“ Karnsbik je uhvatio Savinu za mišicu pa ju je vešto odveo.

„Nesputana je, ledi Savina!“ ,doviknuo je Slajsholt za njom. „Stojim ti na raspolaganju da o tome razgovaramo kada god pože- liš!“ Onda ga je obuzeo napad kašlja koji je žagor gomile nadjačao.

„Hvala Suđajama što si došao“, prošaptala je Savina. „Mislila sam da se nikako neću izbaviti te matore budale.“

Karnsbik je skrenuo pogled dok je značajno trljao nos. „Imaš nešto tačno tu.“

„E jebiga.“ Sakrila se iza lepeze da obriše trag praška sa ivice upaljene nozdrve.

Kada se ponovo pojavila, Karnsbik joj je uputio zabrinut pogled ispod sedih obrva, i dalje prošaranih s nekoliko tvrdoglavih riđih vlasi. „Savina, na tebe računam kao na jednu od svojih najbližih prijateljica.“

„Baš divno od tebe.“

„Znam da imaš velikodušno srce...“

„Onda o meni znaš više nego ja sama.“

„... i izuzetno cenim tvoje instinkte, tvoju upornost, tvoj duh...“

„Nije potreban bogzna kakav duh da se predoseti kako sledi jedno 'ali'.“

„Brinem se za tebe.“ Spustio je glas. „Čujem *glasine*, Savina. Brinem se za... pa, za tvoju sposobnost *procenjivanja*.“

Koža joj se neprijatno ježila pod haljinom. „Za moje procenjivanje?“, prošaptala je, prisilivši se da proširi osmeh za još jedan zub.

„Ono preduzeće u Kelnu što je nedavno propalo, upozorio sam te da nije isplativo. Tako velika plovila...“

„Sigurno si oduševljen što si toliko bio u pravu.“

„Molim? Ne! Ništa nije dalje od istine. Sigurno si uložila hiljade u finansiranje Prestolonaslednikove divizije.“ Pre bi se reklo milione. „Onda čujem da Kortov kanal ima problema sa radnom snagom.“ Malo bolji opis bi bio da ga ti problemi uništavaju. „A nije ni tajna da si u Valbeku izgubila mnogo...“

„Nemaš ti *jebenu* predstavu šta sam ja izgubila u Valbeku!“ On je zakoračio unatrag, preneražen, a ona je shvatila da je sklopljenu lepezu čvrsto stegnula pesnicom i da mu maše ispred lica. „Nemaš... predstavu.“ Zaprepastila se što je otkrila kako je suze peckaju duboko u grlu, pa je morala da ponovo otvori lepezu kako bi blago dodirnula očne kapke, sve pazeći da ne pokvari šminku. Na stranu njena sposobnost procenjivanja, sada je već došlo dotle da jedva može da veruje sopstvenim očima.

Međutim, kada je digla pogled, Karnsbik je nije čak ni gledao. Zurio je kroz gužvu, ka vratima.

Žustri žagor se utišao, gomila se razdvojila i kroz nju je naišao mladić praćen ogromnom svitom gardista, oficira, ađutanata i drugih prilepaka. Njegova svetlosmeđa kosa bila je pažljivo uređena tako da odaje utisak kako uopšte nije uređivana a bela uniforma bila mu je otežala od ordenja.

„Majku mu“, prošapta Karnsbik, stegnuvši Savinu za mišicu, „pa to je kralj!“

Kakve god bile druge kritike – a njih je bilo više nego pre, i redovno su kružile u pamfletima koji su se bavili svim žalosnim detaljima – niko nije mogao poreći da je kralj Orso izgledao kao stvoren za tu ulogu. Podsetio je Savinu na njegovog oca. Na *njihovog* oca, shvatila je, uz ružan grč gađenja. On se osmehivao, rukovao, pljeskao po ramenima, ispaljivao dosetke, isti onaj svetionik pomalo odsutnog dobroćudnog raspoloženja kakav je nekada bio kralj Džezal.

„Vaše veličanstvo“, zapenio je Karnsbik, „Solarno društvo je *obasjano* vašim prisustvom. Bojim se da sam počeo sa obraćanjem bez vas.“

„Ništa se ne boj, majstore Karnsbiče.“ Orso ga potapša po ramenu kao starog prijatelja. „Ne mogu da zamislim da bih bio od velike pomoći s tehničkim detaljima.“

Veliki inženjer se krajnje mehanički nasmejao. „Siguran sam da poznajete našu pokroviteljku ledi Savinu dan Gloktu.“

Oči im se susretoše samo na tren. I tren je, međutim, bio dovoljan.

Prisetila se kako je Orso nekada imao običaj da je gleda. Ona vragolasta iskra u njegovom oku, kao da su igrači čarobne igre za koju niko drugi ne zna. Pre nego što je saznala da imaju istog oca, kada je on još bio prestolonaslednik i kada su svi smatrali da je njena moć procenjivanja besprekorna. Sada je njegov pogled bio prazan, mrtav i bez strasti. Ožalošćeni na sahrani nekoga koga je jedva poznavao.

On ju je bio zaprosio. Želeo je da ona bude njegova kraljica. A ona je želela samo da pristane. On ju je voleo, a ona je volela njega.

Pogledi su im se susreli samo na tren. Međutim, ona je samo tren mogla da istrpi.

Izvela je najdublji kniks koji je mogla, želeći da nastavi da se spušta sve dok je zemlja ne proguta. „Vaše veličanstvo...“

„Ledi Selesta!“, čula je Orsa kako kaže, pa je glasno lupio petom kada se okrenuo. „Možeš li da me povedeš u obilazak?“

„Biće mi *čast*, vaše veličanstvo.“ Onda je nalet pobedničkog smeha Seleste dan Hojgen bio jednako bolan kao ključala voda u Savininim ušima.

Bila je to uvreda koju niko u čitavom predvorju nije mogao da previdi. Da ju je Orso oborio na pod i nagazio joj na grlo, teško da bi joj više našao. Svi su se sašaptavali dok je ona stajala. Kralj lično ju je prezreo, na njenom sopstvenom događaju.

Otišla je do vrata kroz lica koja su poigravala, sa ukočenim osmehom na zažarenom licu, pa se oteturala niz stepenice na mračnu ulicu. U stomaku joj se prevrtalo. Cimnula je okovratnik, ali bi pre noktima mogla da probije tamnički zid nego da razlabavi taj trostruki opšiv.

„Ledi Savina?“, začuo se Zurin zabrinuti glas.

Teturavo je zamakla za ugao dvorane pa u tamu sporedne uličice, bespomoćno se presamitila i izbljuvala po zidu. Zbog povraćanja se prisetila Valbeka. Sve ju je podsećalo na Valbek.

Ispravila se pa je otresla kiselu slinu iz nosa. „Čak me i sopstveni želudac izdaje.“

Od pruge svetla na jednoj strani Zurinog tamnog lica oko joj je zasijalo. „Kada si poslednji put dobila?“, upitala je tiho.

Savina je na tren samo stajala, isprekidanog daha. Onda je beznađežno slegnula ramenima. „Taman pred posetu Lea dan Broka Adovi. Ko bi pomislio da će mi nedostajati te mesečne muke?“

Trebalo je da se njen isprekidani dah pretvori u jecaje koji guše, i trebalo je da padne u Zurino naručje i zaplače zbog košmara u koji je pretvorila svoj život. Ona matora budala Karnsbik je s pravom brinuo. Njena moć procenjivanja potpuno je propala i evo posledice.

Međutim, umesto da jeca, počela je da se kikoće. „Povraćam“, rekla je, „u zapišanoj uličici, u haljini koja košta petsto maraka, i nosim kopile. Pa ja sam da se iskidaš od smeha.“

Smeh je zgasnuo, naslonila se na zid i očistila kiseli jezik o zube. „Što se više penješ, čeka te veći pad, i biće veća predstava kada tresneš o zemlju. Kakva divna drama, je li? A ne moraju čak ni da kupe ulaznicu.“ Stegnula je pesnice. „Svi misle da propadam. Ali ako misle da ću propasti bez borbe, trebalo bi da...“

Presamitila se i ponovo bljunula. Ovog puta samo kiselu žuč. Istovremeno grcajući i cerekajući se. Ispljunula je i obrisala lice nadlanicom rukavice. Ruka joj se ponovo tresla.

„Smiri se“, prošaputala je sama sebi, stegnuvši pesnice. „Smiri se, pizda li ti materina.“

Zuri je izgledala zabrinuto. A ona nikada nije izgledala zabrinuto. „Reći ću Rabiku da dotera kočiju ovamo. Treba da te odvedemo kući.“

„Ma daj, noć je još mlada.“ Savina je iščeprkala kutijicu i još jedan prstohvat bisernog praha. Čisto da se malo sredi. Da se malo ubrza. Krenula je ka ulici. „Hoću da gledam majstora Brouda kako radi.“

Rutina

Znači... ovde ste srećni?“
Lidi se nasmejala. Nekada je bilo nedelja u kojima bi je Broud jedva video da se osmehuje. U poslednje vreme stalno se smejala. „Gunare, živeli smo u podrumu.“

„U smrdljivom podrumu“, rekla je Mej, koja se takođe kezila. To je bilo teško zamisliti dok je predvečernje svetlo sipalo u njihovu trpezariju kroz tri velika prozora.

„Jeli smo kore povrća i pili iz lokava“, rekla je Lidi, dok je stavljala još jedan komad mesa Broudu na tanjir.

„Čekali smo u redu da seremo u rupu“, rekla je Mej.

Lidi se lecnula. „Nemoj to da govoriš.“

„Pa ja jesam, zar ne? Što sad da to ne kažem?“

„Smeta mi način izražavanja.“ Lidi je počinjala da se ponaša kao prava dama i uživala je u svakom trenutku. „Ali da, tako je bilo. Zašto sada ne bismo bili srećni?“ Približila je posudu sa umakom. Broud nikada nije ni slutio da postoji predmet kao što je posebna posuda za umak, a kamoli da bi mogao biti u njegovom vlasništvu.

I on se osmehnuo. Naterao se da se osmehne. „Naravno. Zašto sada ne bismo bili srećni?“ Viljuškom je pokupio grašak, pa je čak uspeo i da ubaci nekoliko zrna u usta pre nego što su se sa viljuške skotrljale.

„Nisi baš vešt sa viljuškom“, rekla je Mej.

Broud je viljuškom gurkao hranu po tanjiru. Ruka ga je bolela od samog držanja te stvarčice. Delovala je previše nežno za njegove bolne prste. „U ovim godinama je teško steći nove navike, koliko mi se čini.“

„Previše si mlad da ostaneš u prošlosti.“

„Ne znam.“ Broud se namrštio dok je nabadao onaj komad mesa, tako da je malo krvi curnulo. „Ume prošlost da stegne pa ne pušta.“

Na to je usledila neprijatna tišina. „Reci nam da noćas ostaješ kod kuće“, rekla je Lidi.

„Kamo sreće. Moram na gradilište.“

„U ovo doba?“

„Neću dugo, nadam se.“ Broud je spustio pribor i ustao. „Moram da se postaram da radovi ne stanu.“

„Ledi Savina ne može bez tebe, je li?“

Mej se ponosno isprсила. „Rekla mi je da se sve više oslanja na njega.“

„Pa, reci joj da mora da te deli sa tvojom porodicom.“

Broud je prezrivo frknuo kada je obišao sto. „Reci joj ti.“

Lidi se i dalje osmehivala kada je digla lice i kada su im se usne blago dodirnule. Ugojila se. Svi su se ugojili posle onih gladnih dana u Valbeku. Imala je one obline i ono rumenilo u obrazima kao kada su se upoznali. Isti onaj miris kao kada su se prvi put poljubili. Prošlo je toliko vremena, a on ju je jednako voleo.

„Dobro je ispaló“, rekla je, blago ga dodirnuvši po obrazu. „Zar ne?“

„Ne zahvaljujući meni.“ Morao je da govori stegnutog grla. „Žao mi je. Zbog svih nevolja koje sam izazvao...“

„To je sada prošlost“, rekla je Lidi odlučno. „Sada radimo za jednu finu gospu. Ovde nema nikakvih nevolja.“

„Nema“, rekao je Broud. „Nema nevolja.“ Onda se odvukao ka vratima.

„Tata, nemoj preterano da se naprežeš!!“, doviknula je Mej. Kada se osvrnuo, ona mu se osmehivala, a taj osmeh se za nešto

zakačio. Kao da u njegovim grudima postoji kuka, i povlači je sve što ona čini. Uzvratio je osmehom. Nespretno je digao ruku da mahne. Onda je video tetovažu na podlaktici, pa ju je naglo spustio. Prevukao je preko nje manžetu dobre nove bluze.

Postarao se da za sobom čvrsto zatvori vrata.

Broud je hodao kroz šumu gvozdenih stubova što se ljušte, kroz mračno skladište ka ostrvu svetla, a koraci su mu odjekivali u svoj toj crnoj praznini.

Halder je stajao sa prekrštenim rukama i licem u senci. On je bio od onih ljudi što vole svoju tišinu. Banerman se naslonio na stub pored njega, onako drsko isturivši kukove. On je bio od onih ljudi što uvek imaju previše da kažu.

Njihov gost je sedeo u jednoj od tri izubijane stare stolice, sa rukama vezanim iza leđa, i nogama vezanim za noge stolice. Broud se zaustavio ispred njega, pa ga je mrko osmotrio. „Ti si Gont?“

„Ja sam Gont.“ Bar nije pokušao da to porekne. Ponekad su pokušavali. Broud ih nije krivio.

„Čudno ime za takvog čoveka“, rekao je Banerman, dok je gledao Gonta kao da je tek grudva gline. „Jer je zapravo prilično jak. Ne bih rekao da je debeo. Ali ne bih rekao ni da je suv*.“

„Pokaži malo poštovanja, hoćeš li?“, rekao je Broud dok je skidao bluzu. „Možemo ovo da radimo i sa poštovanjem.“

„Što je to bitno?“

Broud je prebacio bluzu preko naslona stolice pa prešao dlanom preko lepog platna. „Meni je bitno.“

„Nismo ovde da bismo sticali nove prijatelje.“

„Znam ja dobro zašto smo ovde.“ Broud je gledao Banermana u oči sve dok ovaj nije liznuo usne i skrenuo pogled. Onda je pomerio stolicu da bude okrenuta ka Gontu, pa je seo. Digao je naočare na nosu, a onda sklopio šake. Otkrio je da mu pomaže što ima rutinu. Kao kada je čistio pivaru u Valbeku. Prosto posao koji treba obaviti, kao bilo koji drugi.

Gont ga je sve vreme gledao. Uplašene oči, naravno. Znoj na čelu. Mada, i odlučan. Čovek koga će, najverovatnije, teško slomiti. A ipak, sve se slomi ako dovoljno snažno stegneš.

---

* Engl.: *gaunt* – suv, mršav. (Prim. prev.)

„Ja se zovem Broud.“ Video je Gonta kako zuri u tetovažu na njegovoj ruci. Pustio je da je vidi. „Nekad sam bio u vojsci.“

„Svi smo bili“, rekao je Banerman.

„Znaš za koga sada radimo?“

Gont je progutao knedlu. „Za Korta?“

„Ne.“

Gont je ponovo progutao knedlu, ovog puta krupniju. „Za Savinu dan Gloktu.“

„Tako je. Čuli smo da organizuješ ljude, majstore Gonte. Čuli smo da si ubedio ljude da obustave rad.“

Banerman je zacoktao s neodobravanjem.

„Kako stvari stoje na gradilištu“, rekao je Gont, „koliko im je radno vreme i kolika im je plata, nisam morao mnogo da ih ubeđujem.“

Broud je spustio naočare da protrlja bolni koren nosa, pa ih je vratio na mesto. „Slušaj. Meni deluješ kao pristojan čovek, tako da ću ti pružiti šansu. Ali ledi Savina želi da se kanal završi. To je platila. I nešto moraš da znaš... nije pametno stati između nje i onoga šta je platila. Nije *nimalo* pametno.“

Gont se nagnuo napred. Koliko je to mogao, vezan za stolicu. „Pre neki dan je jedan momak poginuo. Zgnječio ga stub. Bilo mu je četrnaest godina.“ Okrenuo se i pogledao Banermana. „Čuo si za to?“

„Čuo sam“, odgovorio je Banerman, a po tome kako je posmatrao nokte, bilo je jasno da ga za to zaboje.

„Prava šteta.“ Broud pucnu bolnim prstima da bi Gont ponovo njega pogledao. „Pitanje glasi: kako će mu pomoći ako mi *tebe* zgnječimo?“

Gont je digao bradu, i dalje prkosan. Broudu se dopadao. Mogli su biti na istoj strani. Pretpostavljao je i da jesu bili, i to ne tako davno. „Mogu da pomognem ostalima. Takvi kao vi to ne možete da shvatite.“

„Možda te iznenadim. Bio sam u Valbeku, brate, s razbijajcima. Tamo sam se borio za ideale. Bar sam mislio da je tako. Pre toga sam bio u Stiriji. I tamo sam mislio da se borim na pravoj

strani. Čitavog života se borim na pravoj strani. Znaš šta sam time stekao?“

„Ništa?“, upita Banerman.

Broud ga mrko pogleda. „Ti baš voliš da pokvariš monolog, je li?“

„Treba da smisliš neku novu priču.“

„Reklo bi se da si u pravu. Nevolja sa borbom za pravu stranu jeste u tome... kada jednom borba počne, nema više ničeg dobrog.“ Broud je počeo da zavrće rukave dok je razmišljao šta da kaže. Polako. Pažljivo. Pomagalo je što ima rutinu. Rekao je sebi da to radi za Mej, i za Lidi. Pitao se šta bi one rekly da znaju, a odgovor mu se nije dopao. Zato ne smeju da saznaju. Nikada.

„Ubio sam... mislim... jedno pedeset ljudi. Možda više. Neki su bili zarobljenici. Samo sam izvršavao naređenja, ali... ipak sam to uradio. Isprva sam brojao, onda sam pokušao da zaboravim broj, ali, eto...“ Broud je pogledao dole mali pojas zemlje između Gontovih čizama. „Da budem iskren, najčešće sam bio pijan. Trešten pijan. Sve mi je to pomalo mutno. Pamtim jednog tipa, u ratu. Stirijac, čini mi se, nešto mi je stalno srao, a ja nisam imao pojma šta govori. Gurnuo sam ga sa zida. Zidovi Muselije su, koliko recimo visoki, trideset koraka?“ Pogledao je Haldera. „Ti si bio u Museliji, je li?“

Halder klimnu glavom. „Pre bi' rekô dvadeset.“

„U svakom slučaju dovoljno visoki. Pao je i udario u neka kola.“ Broud je rukom na svojim rebrima pokazao gde. „I to ga je presavilo nadvoje, ovako naopačke. U oblik u kom nijedan živi čovek ne bi smeo da bude. Hoću da kažem, stopala su mu bila okrenuta pozadi. Onda je počeo da ispušta nekakav zvuk.“ Broud je polako odmahnuo glavom. „Kunem se, to je bio zvuk iz pakla. I nikako da prestane. Tamo se čovek nagleda svakakvih gadosti. To ti promeni način na koji doživljavaš svet.“

„Promeni“, rekao je Halder.

Gont je zurio u njega. „Misliš da se time treba hvaliti?“

„Hvaliti?“ Broud mu uzvratil pogled, iznad naočara, tako da je Gont bio iskričava mrlja na svetlosti lampe. „Ma kakvi. Budim

se obliven ledenim znojem. Ponekad plačem. Kad je mirno. Ne stidim se da priznam.“

„Ja isto“, reče Halder.

„Samo pokušavam... da ti pomognem da *shvatiš*.“ Onda Broud gurnu naočare nazad na nos, u ono malo ulegnuće. „Da uvidiš kuda ovo vodi pre nego što tamo stignemo i sami otkrijemo... a mi zaista ne želimo tamo da idemo.“ Iskrivio je lice. To je zvučalo skroz pogrešno. Poželeo je da bude veštiji s rečima, ali ako će da bude iskren, same reči su retko dovoljne da se obavi ovakav posao. Malmer je umeo dobro da priča. Pa vidi kako je završio. „Evo šta pokušavam da kažem...“

„Majstore Broude?“

Okrenuo se, iznenađen. U uredu izgrađenom na stubovima, u dnu skladišta, gorelo je samo jedno svetlo. Pored stepeništa koje je vodilo gore stajala je neka prilika. Ženska prilika, visoka, vitka i otmena.

Broud je osetio ružan grč straha u dubini stomaka. Male žene su mu u poslednje vreme zadavale mnogo više muka od krupnih muškaraca.

„Čekaj me... tu“, rekao je dok je ustajao.

„Neće on nikuda.“ Onda je Banerman potapšao Gonta po obrazu, tako da se ovaj zgrčio.

„Poštovanje.“ Broud je krenuo kroz skladište, a koraci su mu odjekivali. „Ništa te ne košta.“

Bila je to Zuri. Delovala je zabrinuto, a zbog toga se i on zabrinuo. Broud nikada nije upoznao osobu koju je toliko teško uzdrmati.

„Šta se desilo?“, upitao je.

Ona je pokazala glavom ka stepenicama do ureda. „Ledi Savina je ovde.“

„Sada je ovde?“

„Hoće da vas gleda kako radite.“ Te reči su ostale da na tren lebde između njih, u mraku. Jedno je bilo to raditi. Mogao je sebi da kaže da mora. Ali to gledati, od svoje volje, to je bilo nešto sasvim drugo. „A da je možda... ubediš da ne bi trebalo?“

Broud je iskrivio lice. „Ako bih mogao da ubedim ljude samo pričom, ne bih morao da ih ubeđujem na drugi način.“

„Moj veroučitelj je imao običaj da kaže kako su oni koji pokušaju, makar i ne uspeji, jednako blagosloveni kao oni koji uspeju.“

„To nije bio slučaj u mom iskustvu.“

„Pokušaj, ne može da naškodi.“

„Ni to nije slučaj po mom iskustvu“, promrmljao je Broud, krenuvši za njom stepenicama.

Sa vrata je Savina izgledala kao i obično, savršeno kontrolisano. Izbliža, na svetlosti lampe, video je da nešto nije u redu. Rubovi nozdrva delovali su joj upaljeno, oči su žustro gorele, pramen kose pobegao ispod perike. Onda je primetio blede mrlje na njenoj bluzi, što je bilo jednako zaprepašćujuće kao da je nekog drugog video golog.

„Ledi Savina“, rekao je. „Sigurna si da želiš da ovome prisustvuješ?“

„Tvoja briga je izuzetno dirljiva, ali ja imam jak želudac.“

„U to ne sumnjam. Ne mislim na tebe.“ Nastavio je tiše. „Stvar je u tome što budiš ono najgore u meni.“

„Tvoj problem, majstore Broude, jeste što u sebi imaš i ono najgore i ono najbolje. Meni je potrebno da se sutra ujutro radovi na kanalu nastave. *Odmah* ujutro. Potrebno mi je da bude otvoren i da mi donosi *zaradu*.“ Poslednju reč je zarezala, ogoljenih zuba, i od njene srdžbe mu je srce snažnije zalupalo. Bila je za glavu niža od njega. Začudio bi se da je upola teška kao on. Svejedno ga je i dalje plašila. Ne zbog onoga što može da uradi. Već zbog onoga na šta može njega da natera. „A sada budi srce pa mi to sredi.“

Broud je kratko pogledao Zuri, čije su crne oči sijale u tami. „Svi smo mi prsti božje ruke“, rekla je tiho ona, uz žalosno sleganje ramenima.

On je pogledao svoju ruku, a kosti su ga zbolele kada je sporo stegao pesnicu. „Ako ti tako kažeš.“

Broud se vratio kroz skladište, dok su mu koraci odjekivali, ka krugu svetlosti. Rekao je sebi da pokuša da izgleda spremno. Da

glumi svoju ulogu. On, međutim, nikada nije bio dobar glumac. Jedva je čekao da stigne.

Gont je možda video nešto u Broudovom oku. Izvio se u stolici kao da će tako izbeći ono što sledi. Ali nisu to mogli ni jedan ni drugi. „Hej, čekaj...“

Broudova tetovirana pesnica zari mu se u rebra. Stolica se zaljulja unazad i Banerman je uhvati, pa je gurnu nazad. Broudova druga pesnica udara u Gontovu drugu stranu, tako da se ovaj sav iskrivi a oči mu se iskolačiše. Ostao je tako, drhteći, načas, dok mu je lice tamnelo. Uspeo je da šištavo udahne pre nego što se izbljuvao.

Isprskao je i svoje krilo i pod skladišta, pa je Banerman zakoračio unazad i namršteno pogledao svoje sjajne nove čizme. „Oho-ho, imamo prskača.“

Jedva se obuzdao da ne nastavi da udara. Jedva je povratio vlast nad sobom i progovorio. Kada je to učinio, bilo je čudno koliko mu je mirno glas zvučao. „Isteklo je vreme za civilizovan pristup. Dovedite ga.“

Halder je izašao iz mraka, vukući nekoga za sobom. Bio je to mlad momčić, vezan užetom, koji je huktao u povez preko usta.

„Ne“, zajčao je Gont kada je Halder gurnuo momčića dole a Banerman počeo da ga vezuje za stolicu. „Ne, ne“, a bala mu je još visila iz ugla usana.

„Čovek mnogo toga može da istrpi kada veruje da se bori na pravoj strani. To odlično znam.“ Broud je blago protrljao pesnice. „Ali da vidi kako to rade njegovom detetu? To je nešto sasvim drugo.“

Momak se osvrtao oko sebe, a suze su mu lile niz lice. Broud je poželeo da nešto popije. Gotovo da je osećao ukus pića na jeziku. Od pića je sve postajalo lakše. Bar lakše dok se radi. A posle teže. Odbacio je tu misao.

„Sumnjam da ću se kasnije ovime hvalisati.“ Broud je proveo jesu li mu rukavi zavrnuti kako treba. To je, iz nekog razloga, delovalo važno. „Ali kada to baciš na gomilu sa drugim sranjima koja sam u životu uradio, jedva da se primeti.“

Digao je pogled ka uredu. Možda se nadao da će mu Savina dati znak da stane. Tamo, međutim, nije bilo nikoga. Samo svetlo, koje govori da ona gleda. Čovek mora biti u stanju da se zaustavi. Broud u tome nikada nije bio posebno uspešan. Okrenuo je leđa.

„Voleo bih da odem kući.“

Skinuo je naočare, stavio ih u džep na košulji i svetiljkom obasjana lica sva su se pretvorila u mrlje.

„Ali imamo čitavu noć ako nam treba.“

Momkov strah, Gontov užas i Banermanova ravnodušnost bili su mutne mrlje koje je Broud jedva razlikovao.

„Morate da zamislite... u kakvom ćete stanju vas dvojica biti do tada.“

Momkova stolica zaškripala je na podu skladišta kada ju je Broud povukao tačno na mesto koje mu je trebalo.

„Čini mi se da ćete obojica uskoro da stvarate takve zvuke.“

Još jednom je popravio rukave. Rutina, rutina, rutina.

„Kao iz pakla.“

Broud je znao kako bi se osećao da je on bio bespomoćan i vezan za jednu stolicu a Mej za drugu. Zato je bio prilično siguran da će delovati.

„Neće biti štrajka!“ , huknu Gont. „Neće biti štrajka!“

Broud se ispravio i zatreptao. „E, to su lepe vesti.“ Nisu mu zvučale kao lepe vesti. Duboko u sebi osećao je prilično razočaranje. Morao je da se potruđi da opusti pesnice. Da se potruđi da izvadi naočare iz džepa, da ih opet stavi na nos. Previše krhke za njegove bolne prste. „Tvoj sin će ipak ostati s nama, čisto da se ne predomisliš.“

Momak se migoljio dok ga je Banerman vukao kroz skladište u tamu.

„Poštovanje!“ , doviknuo je Broud, pažljivo spuštajući rukave.

Važno je imati rutinu.

Umetnost kompromisa

„**P**reciznost, magarci!“ Filio skoči sa klupe da se izdere na dvojicu mačevalaca, i oni spustiše oružje kada ga pogledaše. „Bez preciznosti brzina ničemu ne služi.“

On je bio čovek na pragu šezdesete, ali i dalje hitar i naočit. Vik je možda imala više sedih vlasi od njega. Vratio se pored nje i promrmljao u bradu još nekoliko stirijskih kletvi pre nego što je opet prešao na zajednički jezik. „Ta današnja omladina, šta kažeš? Očekuje da će im svet biti poslužen na zlatnoj tacni!“

Vik je pogledala Taloua. On je izgledao kao da nikada u životu nije video pribor za jelo, a kamoli da je usluživan sa zlatnim. Čak i uredno odeven u praktikalSKU crninu, podsećao ju je na njenog brata. Ta pogrbljenost kao da se zbog nečega izvinjava, kao da večito očekuje šamar. „Neki moraju da se nose sa životnim nedaćama“, rekla je.

„Malo nedaća neće škoditi mom sestriću.“ Filio odmahnu glavom dok je gledao mačevaoce kako se kreću po krugu za vežbu, gde su daske bile uglacane od pokolenja mekanih mačevalačkih cipela. „Ima brze ruke, dobre instinkte, ali još mnogo mora da nauči.“ Zaječao je zbog jednog nekontrolisanog napada. „Nadam se da će jednog dana predstavljati naš grad na mačevalačkom takmičenju u Adovi, ali talenat je beskoristan ako nema *discipline*...“ Ponovo je skočio. „Hajde, magarče, razmisli malo.“

„Ti si sam učestvovao na Takmičenju.“

Filio joj se lukavo naceri dok je polako sedao. „Proveravala si moju prošlost?“

„Izgubio si od budućeg kralja Džezala u polufinalu. Koliko se sećam, borba je trajala do poslednjeg pogotka.“

„Bila si tamo? Koliko ti je godina bilo, deset?“

„Osam.“ Dobar lažov drži se istine kada god je to moguće. Njoj jeste bilo osam godina kada je održana ta borba, ali je bila sklopčana u tami smrdljive brodske štive, okovana velikim lancem za svoje najmilije i nekoliko desetina drugih robijaša. Svi su bili na putu za zatvoreničke logore u Anglandu, odakle se samo ona vratila. Sumnjala je, međutim, da bi ta uspomena jednako razgalila Filija, kome su oči zasijale kada se podsetio stare slave. Ljude retko usreći *cela* istina.

„Gomila koja kliče, struganje čelika, krug ucrtan ispred najveličanstvenijih zdanja Agrionta. Najponosniji dan mog života!“ On je bio čovek koji se divi raskoši i organizovanosti Saveza. Čovek koji ceni preciznost i disciplinu. Zato je Vik obukla punu paradnu uniformu vanrednog inkvizitora, uglačala čizme do visokog sjaja, kosu razdelila kao lenjirom i nemilosrdno je pokupila pozadi. Filio je mahnuo ka sečivima koja su sevala. „Dakle, ti si posvećenica plemenite nauke?“

„Ko nije?“ Mada zapravo nije.

„A pretpostavljam da si došla da prikupljaš glasove?“

„Njegovo veličanstvo snažno želi da Vestport ostane gde mu je mesto, u Savezu.“

„Ili to želi njegova preuzvišenost?“, tiho upita Filio, ne odvajajući pogled od mačevalaca koji su ubadali i parirali. „A sa kim si još razgovarala?“

„Prvo sam došla kod tebe.“ Pre toga je bila kod još trojice, ali po Vikinom iskustvu, sa ponosom umereno moćnih ljudi treba postupati obazrivo. Mnogo su se lakše vređali od istinskih moćnika. „Superior Lorsen je o tebi pričao hvalospeve. Uticajni odbornik, veoma poštovan na svim stranama. Čovek koji bi mogao da ujedini druge.“